

Programowanie równoległe i rozproszone

Praca zbiorowa pod redakcją **Andrzeja Karbowskiego**
i Ewy Niewiadomskiej-Szynkiewicz

23 października 2009

Spis treści

Przedmowa	9
1. Wprowadzenie	13
1.1. Pojęcia podstawowe	13
1.2. Przykłady zastosowania obliczeń równoległych	15
2. Miary efektywności zrównoleglenia	19
2.1. Współczynnik przyśpieszenia oraz wydajność. Prawo Amdahla oraz Gustafsona-Barsisa	19
2.2. Sprawność oraz skalowalność	23
3. Architektury maszyn równoległych	25
3.1. Najważniejsze trendy na rynku procesorów	25
3.2. Klasyfikacja maszyn równoległych	28
3.3. Maszyny typu SISD	30
3.4. Maszyny typu SIMD	31
3.4.1. Maszyny SM-SIMD	31
3.4.2. Maszyny DM-SIMD	32
3.5. Maszyny MIMD	33
3.5.1. Maszyny SM-MIMD	33
3.5.2. Maszyny DM-MIMD	37
3.5.3. Klastry i gridy	45
3.5.3.1. Klastry	45
3.5.3.2. Gridy	46
4. Wprowadzenie do programowania równoległego	51
4.1. Podstawowe narzędzia służące do zrównoleglania	51
4.2. Elementy programowania wektorowego oraz wykorzystującego karty graficzne (GPGPU)	53
4.2.1. Obliczenia z wykorzystaniem wektorowych jednostek wykonawczych	53
4.2.2. Obliczenia z wykorzystaniem kart graficznych	57
4.2.2.1. Wprowadzenie	57
4.2.2.2. Przykładowy program realizujący obliczenia z wykorzystaniem GPU	59
4.3. Elementy programowania równoległego specyficzne dla maszyn z pamięcią wspólną	60
4.3.1. Procesy i wątki	60
4.3.2. Mechanizmy komunikacji i synchronizacji między zadaniami	63
4.3.2.1. Wspólna pamięć	63
4.3.2.2. Zamek	64
4.3.2.3. Semafor	67
4.3.2.4. Bariera	68
4.3.2.5. Zmienne warunków i monitory	69
4.4. Elementy programowania równoległego specyficzne dla maszyn z pamięcią lokalną	70
4.4.1. Mechanizmy standardowe oparte na przesyłaniu komunikatów	70
4.4.2. Mechanizmy wirtualnej pamięci wspólnej	71
4.5. Elementy programowania równoległego specyficzne dla sieci komputerowych	73
4.5.1. Wstęp	73
4.5.2. Sieci lokalne	74
4.5.3. Sieć globalna	75
4.6. Podstawowe modele programów równoległych	76

5. Programowanie równoległe na komputerach wieloprocesorowych (wielordzeniowych) z pamięcią wspólną	78
5.1. Identyfikatory, uchwyt i nazwy obiektów	79
5.2. Funkcje systemowe systemu UNIX	83
5.2.1. Procesy	83
5.2.2. Potoki anonimowe – najprostsze narzędzie do komunikacji i synchronizacji	87
5.2.3. Potoki nazwane	90
5.2.4. Mechanizmy komunikacji międzyprocesowej (IPC) Systemu V	92
5.2.4.1. Pamięć wspólna	92
5.2.4.2. Semafor w systemie UNIX	94
5.2.5. Kolejki komunikatów	96
5.3. Funkcje systemowe systemu MS Windows	98
5.3.1. Procesy	99
5.3.2. Potoki anonimowe	103
5.3.3. Potoki nazwane	105
5.3.4. Wątki	113
5.3.4.1. Lokalne zmienne wątku	115
5.3.4.2. Obiekt „sekcja krytyczna”	116
5.3.5. Pamięć wspólna	116
5.3.6. Kolejki komunikatów	118
5.3.7. Semafor w systemie Windows	119
5.3.7.1. Zamek	121
5.3.7.2. Obiekt „zdarzenie”	122
5.3.7.3. Oczekiwanie na wiele obiektów	124
5.4. Biblioteka Pthreads	126
5.4.1. Wątki	129
5.4.2. Zmienne specyficzne, czyli prywatne zmienne wątków w pamięci globalnej	133
5.4.3. Wątki a sygnały	136
5.4.4. Zamek biblioteki Pthreads	137
5.4.5. Zamek czytelnicy–pisarze	142
5.4.6. Bariera	142
5.4.7. Zmienna warunku	144
5.4.7.1. Programy przykładowe	146
5.5. Wątki w języku Java	148
5.5.1. Synchronizacja wątków	151
5.6. Wątki w języku C#	157
5.6.1. Synchronizacja wątków	159
5.7. Dyrektywy zrównoleglające OpenMP	163
5.7.1. Zmienne środowiskowe	164
5.7.2. Dyrektywy środowiska OpenMP	165
5.7.3. Funkcje biblioteczne	175
5.7.4. Przykładowe programy wykorzystujące dyrektywy OpenMP	177
6. Programowanie równoległe na komputerach wieloprocesorowych z pamięcią lokalną oraz w sieciach komputerowych oparte na przesyłaniu komunikatów	186
6.1. Wprowadzenie	186
6.2. Mechanizm gniazdek	187
6.2.1. Przesyłanie danych bez tworzenia połączenia	189
6.2.2. Ograniczenia komunikacji bezpołączeniowej	191
6.2.3. Komunikacja przy użyciu połączeń	191

6.2.4. Komunikacja synchroniczna i asynchroniczna	193
6.2.5. Obsługa wielu gniazdek jednocześnie	193
6.2.5.1. Przepytывanie	194
6.2.5.2. Funkcja <code>select</code>	195
6.2.5.3. Użycie wielu procesów lub wątków	196
6.2.5.4. Komunikacja asynchroniczna	196
6.2.6. Wady biblioteki gniazdek	197
6.3. Interfejs MPI	198
6.3.1. Rozpoczęcie i zakończenie korzystania z MPI w programie	199
6.3.2. Komunikatory i grupy procesów	199
6.3.2.1. Operacje na grupach	200
6.3.2.2. Operacje na komunikatorach	202
6.3.2.3. Komunikatory zewnętrzne	203
6.3.3. Przesyłanie komunikatów	205
6.3.3.1. Funkcje komunikacji nieblokującej	208
6.3.3.2. Typy pochodne i pakowanie danych	211
6.3.3.3. Ocena sposobów komunikacji – rekomendacje	214
6.3.4. Komunikacja kolektywna	215
6.3.4.1. Synchronizacja za pomocą bariery	216
6.3.4.2. Wysłanie komunikatu do grupy procesów	216
6.3.4.3. Rozsyłanie danych między członków grupy procesów	216
6.3.4.4. Zbieranie danych od grupy procesów	217
6.3.4.5. Komunikacja „wszyscy do wszystkich”	219
6.3.4.6. Operacje redukcji	219
6.3.5. Wirtualne topologie	221
6.3.6. Programy przykładowe	224
6.3.7. Podsumowanie	233
7. Programowanie rozproszone w środowiskach sieciowych oparte na wywołaniach zdalnych procedur	234
7.1. Wprowadzenie	234
7.2. Architektura klient–serwer	234
7.3. RPC	242
7.4. RMI (Java)	262
7.5. CORBA	282
7.6. Usługi sieciowe (Web Services)	313
7.6.1. Współdziałanie	315
7.6.2. Format WSDL	315
7.6.3. Protokół SOAP	320
7.6.4. Standard UDDI	324
7.6.5. Architektura REST	326
7.6.6. Zalety, wady i perspektywy	327
7.7. Narzędzia RPC w środowisku .NET	328
7.7.1. Serwer	329
7.7.2. Klient	332
7.7.3. Wybór metody przesyłania danych	335
7.7.4. Obiekty <code>Singleton</code> i dzierżawy	336
7.7.5. Obiekty aktywowane przez klienta	339
7.8. .NET Remoting a Web Services	340
7.9. Porównanie mechanizmów	341

8. Mechanizmy wirtualnej pamięci wspólnej	347
8.1. Co-Array Fortran	347
8.1.1. Kotablice i kowspółrzędne	348
8.1.2. Identyfikacja obrazów	349
8.1.3. Synchronizacja danych oraz sterowania w obrazach	350
8.1.4. Funkcje kolektywne	352
8.2. UPC – Unified Parallel C	353
8.2.1. Kompilacja i uruchamianie aplikacji	354
8.2.2. Deklaracja tablic dzielonych, ich partycja i alokacja	355
8.2.3. Zrównoleglenie pętli	357
8.2.4. Tryby kontroli pamięci	357
8.2.5. Synchronizacja	358
8.2.6. Wskaźniki	361
8.2.7. Kolektywne operacje wymiany danych	362
8.2.8. Kolektywne operacje obliczeniowe	364
8.2.9. Przykład sesji w klastrze	365
8.3. Dyrektywy zrównoleglające OpenMP w klastrach	368
8.4. Linda	369
9. Przykłady równoległych metod obliczeniowych	373
9.1. Równoległe algorytmy synchroniczne	373
9.1.1. Rodzaje zrównoleglania	373
9.1.2. Rozwiązywanie układów równań liniowych	374
9.1.2.1. Zrównoleglenie kodu – algorytm eliminacji Gaussa	374
9.1.2.2. Zrównoleglenie metody – algorytm eliminacji Gaussa-Jordana	375
9.1.2.3. Zrównoleglenie zadania – metoda blokowa	376
9.1.3. Rozwiązywanie układów równań nieliniowych	377
9.1.4. Zadania optymalizacji	378
9.2. Algorytmy asynchroniczne	379
9.2.1. Algorytmy całkowicie asynchroniczne	380
9.2.1.1. Odwzorowania zwięzające w normie maksimum	383
9.2.1.2. Odwzorowania zachowujące porządek (izotoniczne)	389
9.2.2. Obliczenia częściowo asynchroniczne	391
9.2.2.1. Rozwiązywanie układów równań liniowych	392
9.2.2.2. Algorytm PageRank szeregowania linków w wyszukiwarce	393
Dodatek. Język Fortran	395
D.1. Wprowadzenie	395
D.2. Podstawowe elementy języka Fortran 90 i 95	396
D.2.1. Standardowe typy danych	397
D.2.2. Typy danych definiowane przez użytkownika	399
D.2.3. Dynamiczne struktury danych	400
D.2.4. Instrukcje sterujące	401
D.2.5. Podprogramy i moduły	405
D.3. Podstawowe elementy języka Fortran 2003	407
D.3.1. Obsługa danych i programowanie zorientowane obiektowo	408
D.3.2. Współdziałanie z językiem C	412
D.3.3. Wsparcie standardu IEEE dotyczącego liczb zmiennoprzecinkowych	417
Bibliografia	419
Skorowidz	422